Analiza structurilor comparative din sistemele lingvistice ale poeziei lui George Coşbuc

Radu DRĂGULESCU*

Key-words: *Coşbuc*, *comparison's structures*, *stylistics*, *linguistics*, *literature as a variety of language*

Prezentat drept un poet căruia îi lipsesc podoabele artistice şi incapabil de realizarea unor imagini expresive reuşite, George Coşbuc a rămas în istoria literaturii, după cum ştim, drept *poet al ţărănimii*, excelent *versificator*, cel mult bun *tehnician*.

> Coşbuc nu este numai un desăvârşit tehnician, dar nu rareori şi un poet mare, profund original, un vizionar al mişcărilor sufleteşti sempiterne, cu un accent ardelean numaidecât evident, inimitabil şi tocmai de aceea aşa de des imitat. El a izbutit, ca şi Eminescu de altfel, să facă poezie înaltă care să fie sau măcar să pară pricepută poporului şi să educe astfel la marele lirism o categorie de oameni străini în chip obişnuit de literatură (Călinescu 1993: 590).

Pus mereu în cumpănă cu Eminescu, pentru a se evidenţia lipsa geniului în cazul Coşbuc, poetul apare adesea, el însuşi, ca termenul de comparat al unei urieşeşti construcţii artistice. Gradul de comparaţie este – cum altfel?! – cel comparativ de inferioritate: de regulă, Coşbuc este *mai mic, mai sărac, mai necunoscut, mai lipsit, mai neînvăţat* etc. Liviu Rebreanu propune o „împăcare" a celor doi mari poeţi:

> Eminescu sau Coşbuc? Se pune deseori întrebarea. Dar răspunsul e simplu: Eminescu şi Coşbuc. Pot sta prea bine alături. Se deosebesc atât de mult, încât se completează. Ei doi dau faţa şi sufletul poeziei româneşti de până acuma – *Luceafărul* şi *Nunta Zamfirei* (Rebreanu 1982: 179).

Până şi Blaga recurge la comparaţia dintre cei doi, încercând să evidenţieze care este *mai românesc* (!) decât celălalt, considerând că, în privinţa materialului poetic, Coşbuc e mai românesc decât Eminescu. Coşbuc realizează însă românescul prin descrierea vieţii folclorice. Şi temperamentul lui e un ecou al temperamentului ţărănesc. La Eminescu, matricea stilistică românească, cu apriorismul ei profund inconştient, devine creatoare pe un plan major. Eminescu e de un românism sublimat, complex, creator. El este mai aproape de ideea românească. Coşbuc e mai aproape de fenomenele româneşti (Blaga 1994: 112).

Venit de la ţară, fără studii universitare, spre deosebire de înaintaşul său, George Coşbuc nu mai putea, se pare, să aducă în literatura noastră decât prospeţimea aerului de munte, oxigenând sângele tuberculos ce iriga creierii muceziţi de atâtea

* Universitatea „Lucian Blaga", Sibiu, România.

„Philologica Jassyensia", An X, Nr. 1 (19), 2014, Supliment, p. 217–228.

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

lacrimi ale angoasatei tinerimi romantice. Poezia aceasta nouă, fragedă, sănătoasă, care aducea cu ea un parfum de brad, o lumină clară de sat prăvălit pe o poală de deal, lângă o apă limpede, însemna o împrospătare (Heroveanu 1966: 101). Nici măcar în complexitatea rimelor nu ar fi superior (Bojin 1966: 102).

Deşi ţăran, prin definiţiile date de criticii cu veleităţi socialiste şi răspândite de colegii de breaslă tributari noii orânduiri ce avea să distrugă bruma de literatură pe care o aveau românii, nici măcar la muncile agrare metaforice Coşbuc nu se dovedeşte a fi mai destoinic decât confratele moldovean:

> Eminescu a tras în poezia românească o brazdă atât de adâncă, încât contemporanii şi urmaşii s-au împotmolit într-însa vreme îndelungată. Eminescianismul ajunsese o boală pe care lipsa de talent a epigonilor o agrava din zi în zi. Intervenise o criză, o epocă ştearsă, parcă geniul Eminescu ar fi sleit vâna literară românească. D. Vlahuţă chiar constata poticneala, o condamna şi... rămânea eminescian...
>
> Atunci a venit Coşbuc. A pornit de-a curmezişul curentului general, croind altă brazdă, fără şovăire, privind drept înainte: *Nunta Zamfirei*...
>
> A răsărit deodată, fără să-l ştie nimeni, fără să facă ucenicia cafenelelor şi bisericuţelor bucureştene. Şi a biruit împotriva tuturor celor scufundaţi în imitaţii şi neputinţe (Rebreanu, 1918: 1).

Sesizând energia şi *energetismul* poetului, criticii apreciază îndeosebi clocotul vieţii ce pulsează în creaţia coşbuciană. Acesta se reflectă şi în felul de a scrie, dând un nou prilej de comparare a celor doi poeţi. Dacă versurile lui Eminescu curg ca un râu limpede, ale lui Coşbuc se asamănă cu vâlcelele din munţi, care în curgerea lor trec peste bolovani, formează bulboane, sunt pe alocurea line, ca imediat să se reverse în cataracte, se despart, înconjurând mici ostroave, ca să se împreune iară şi pe cât sunt de limpezi, pe atât pot deveni de tulburi, când la munte e furtună, când vâlceaua se schimbă în torent (Puşcariu 1905: 170).

Prea ţăran pentru a înţelege înaltele sentimente, *prea chefliu* pentru a pătrunde transcendenţa şi *prea timid* pentru a desluşi tainele iubirii, Coşbuc nu poate, consideră majoritatea cercetătorilor, crea Poezie. În cazul lui G. Coşbuc nu am putea vorbi de forţa de sugestie a cuvântului, a limbajului, ca la Eminescu, unde acestea sunt primordiale şi nesecătuite de uz. La Coşbuc cuvintele au în jurul lor o aureolă de graţie chiar atunci când tună şi fulgeră (*Un cântec barbar*, *Un Pipăruş modern*) (Valea 1980: 162). Limbajul folosit de versificatorul năsăudean nu este destul de expresiv pentru a-l ridica pe acesta dintre lăutari între muzicieni. Limba textelor sale nu este cea potrivită: o fi ea românească, dar de alt soi – noi, poeticienii, n-o cunoaştem! Muza lui Coşbuc râneşte la grajd, bate rufele cu maiul şi scuipă în palme când apucă sapa. Cască nepoliticos, soarbe ciorba şi se şterge cu mâneca la gură. Colac peste pupăză, este şi neascultătoare, nu răspunde când o cheamă mama, seara, în casă. Un lucru pare de neînţeles, în cazul unui atât de mare artist al cuvântului, cum a fost Coşbuc: acceptarea unui limbaj poetic denotativ, aproape lipsit de sugestie şi ambiguitate. „Poetul şi-a lucrat limba, printr-un travaliu îndelung, îndreptat însă în direcţia perfecţiunii şi nu în cea a expresivităţii" (Valea 1980: 164-165).

Începând cu Maiorescu, continuând cu Al. Piru, Vl. Streinu, Ion Bălu ş.a., criticii au refuzat să vadă în creaţia coşbuciană artă cu adevărat poetică, pe motivul lipsei mijloacelor expresive. Procedeul ce l-ar caracteriza pe poet, în alcătuirea

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

căruia acesta ar exagera, ar fi personificarea. Mult mai reprezentativă, zicem noi, este, însă, ***comparaţia***. Figură semantică de o mare complexitate, aceasta cunoaşte, la Coşbuc, valenţe expresive şi nuanţe inedite, de o plasticitate neobişnuită.

În realizarea comparaţiei, Coşbuc recurge uneori la modelul popular, alteori dă naştere unor construcţii proprii, îndelung căutate. Din fondul popular, Coşbuc împrumută asocieri de genul: *precum e data, ţin minte toate ca de ieri* (*Vântoasele*), *precum e felul* (*Nunta Zamfirei*), *Când ţi-o fi mai rău în lume/ Fie-ţi ca acum!* (*Hora*).

Cel mai des întâlnim **comparaţia canonică**, introdusă prin cuvântul de legătură *ca* şi sinonimele lui (vezi şi Slave 1966: 401): *cum*, *precum*, *asemenea*, *aidoma*, *ca şi*, *la fel cu*, *tot aşa de* etc. Luna este prezentată în *Noapte de vară* drept *gânditoare* ***ca*** *o frunte de poet*. În acest caz, surprinde asocierea celor două elemente, precum şi transpunerea accentului de pe persoana poetului (el este de fapt cel gânditor) asupra frunţii sale.

În aceeaşi poezie, codrii sună ***ca*** *un glas domol de clopot*, iar satul *doarme* ***ca****-n mormânt*. Cu altă ocazie aflăm că Zamfira este *frumoasă* ***ca*** *un gând răzleţ*; ***Ca*** *Săgeată de bogat/ Nici astăzi domn pe lume nu-i* (*Nunta Zamfirei*); sau că sânii zânelor din *Crăiasa zânelor* sunt rotunzi ***ca*** *un cap de mac*. O comparaţie cu un grad major de sensibilitate şi expresivitate întâlnim în *Fata craiului din cetini*: *Căci are craiul fată frumoasă ca un dor/ Din zile cu speranţă, cu-obraji ca trandafirii/ Şi-aşa de drăgălaşă ca patima iubirii!*

Împăraţii din *Nunta Zamfirei* sunt prezentaţi *cu stemă-n frunte şi-mbrăcaţi/* ***Cum*** *astăzi nu-s*; la nuntă *a fost atâta chiu şi cânt/* ***Cum*** *nu s-a pomenit cuvânt*; Cosânzeana *un brâu purta pe-ncingătoare,/* ***Cum*** *n-a mai fost pe lume brâu* (*Brâul Cosânzenii*); în *Iarna pe uliţă*, copiii *de-a valma se pornesc,/* ***Cum*** *prin gard se gâlcevesc,/ Vrăbii gureşe, când norii/ Ploi vestesc*.

Ochii negri ai *Zânei pădurii* sunt ***asemenea/ Cu*** *negrele boabe-ale murii*; ***Aşa*** *fac şi copiii-n joc/ Când nu-şi înţeleg vrerea* (*Crăiasa zânelor*); vântul e ***asemeni*** *suflării sălbatice a gurii* (*Jertfele împăcării*).

Alte cuvinte de legătură pot fi

- **parcă**: *Şi când trec, Lina s-ascunde,/ Parcă nici nu m-a văzut* (*Mânioasă*); *Parcă trece-adunătură de tătari* (*Iarna pe uliţă*); *Uite-l, mă, că parcă-i minge!* (*Hora*);
- **a părea**: *Părea un chip din basme* (*Pe Bistriţa*); *Ei par o gloată de norod* (*Ştefăniţă-Vodă*);
- **mai - decât**: *Acest cuvânt mai călător/ Decât un vânt!* (*Nunta Zamfirei*); *O căciulă mai voinică decât el* (*Iarna pe uliţă*);
- **cât**: *Ea din pumni cât două sfărmuri* (*Rada*); *Să fii cât munţii de voinic,/ Ori cât un pumn să fii de mic* (*Moartea lui Fulger*); *Vom face cât cerul de nalt/ Mormanul cadavrelor crunte* (*Un cântec barbar*).

În creaţia coşbuciană întâlnim numeroase comparaţii din care lipseşte elementul de legătură, dar ambii termeni sunt prezenţi: *s-au bătut nebuni* (*Trei, Doamne, şi toţi trei*), *coada ta fuior în vânt* (*El Zorab*), *Foc aprins îi arde chipul*, *un cuptor e roşul soare* (*În miezul verii*), *ard flăcări ochii ei crăieşti*; *trăia cu ele soră* (*Crăiasa zânelor*), *sta piatră* (*Flăcări potolite*) şi *galben păr, un lan de grâu* (*Brâul Cosânzenii*). Acest tip de comparaţii este interpretat uneori drept metaforă, ceea ce

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

nu este recomandabil. Fiind amândoi termenii prezenţi, considerăm că nu suntem îndreptăţiţi să scoatem aceste sintagme din sfera stilistică a comparaţiei, chiar dacă uneori ele sunt de o expresivitate ieşită din comun, ce tinde spre metaforizare.

După criteriul **întinderii**[1], comparaţia cunoaşte la Coşbuc variante multiple, unele încântătoare:

- comparaţia-imagine:
  Lina pe furiş, ***ca dorul****,*
  Păşea-n degete pridvorul (*Mânioasă*)
  Să se gătească dinadins,/ ***Ca niciodat'*** (*Nunta Zamfirei*)
  [zânele] *Uşoare* ***ca de neguri*** *fug* (*Crăiasa zânelor*)
  Obrajii lor ca flori de rug (*Crăiasa zânelor*)
  Ce ochi frumoşi ai, viorei,
  Ca un întins adânc de ape (*Vântul*)
  [copiii] *Gură fac ca roata morii* (*Iarna pe uliţă*)

- comparaţia-paradigmă:
  Ca un copil ce-ascultă poveşti cu sori apuşi
  Aşa*-l ascultă fata cu ochii mari şi duşi* (*Jertfele împăcării*)
  Porni-se-va de-o rece boare-adus,
  Un ger cumplit şi-urmat dintâi de şoapte
  Aşa cum trec, pe-al soarelui apus,
  Năluci ce plâng prin lanurile coapte (*Bordei sărac*)
  Precum aduce-n sârg cu sine
  Spre ţara de-unde-a fost gonit
  Un rege-n furie oştiri străine,
  Aşa *vedeam un vânt grăbit*
  Cu norii după el cum vine (*Furtuna primăverii*)

Din punctul de vedere al **poziţiei**, termenul cu care se compară nu are, la Coşbuc, un loc fix, el putând fi găsit

- în poziţie iniţială:
  ca volbura toamnei *se-nvârte el roată* (*Paşa Hassan*)
  Ca pe-o floare*/ Poţi s-o frângi* (*Recrutul*)
  Ca un râu întunecos*/ Părul ţi se varsă-n unde* (*Seara*)
  [pribeagul] ***ca prins de friguri*** *şovăi* (*Flăcări potolite*)

- în poziţie finală:
  sfetnicul este *bătrân* ***ca vremea*** (*Moartea lui Fulger*)
  cavalerii sunt *puternici ca grindina verii* (*Un cântec barbar*)
  Şi ochii-i se făcură grei/ ***Ca celui îmbătat*** (*Flăcări potolite*)
  Uite-mi hainele, ***ca spuma*** (*Ispita*)

[1] În analiza comparaţiei am adoptat în principal clasificarea propusă de Gh.N. Dragomirescu (Dragomirescu 1995: 123-130).

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

După **structura gramaticală**, comparaţiile pot fi nominale sau verbale. Cele nominale cuprind în structura lor un termen ce va fi comparat, care este o fiinţă, un obiect, fenomen etc., dar niciodată acţiune: *Doi* ***feciori ca două flori*** (*Blăstăm de mamă*), Obrajii *lor* ***ca flori de rug*** (*Crăiasa zânelor*).

Comparaţiile verbale sunt construite pe baza raportului stabilit între două acţiuni: Se clatină ***ca dus*** *de-un val* (*El-Zorab*).

Din punct de vedere gramatical, comparaţiile se pot constitui din:

a) O determinare circumstanţială de mod, un complement circumstanţial de mod, simplu sau complex, sau chiar o propoziţie circumstanţială de mod

Termenul cu care se compară poate fi

– adverb de mod:
Uite-n pumni ***aşa*** *aş frânge*
Gât de lup cum e al lui (*Voichiţa lui Ştefan*)

– substantiv + prepoziţie:
Cum *vin* în şir *cocorii,*
Venit-au peţitorii (*Legenda rândunelei*)

– substantiv fără prepoziţie:
Când vorbea, urla ***ca*** *tunul* (*Muntele Rătezat*)

Adesea întâlnim o structură complexă în cadrul căreia complementului circumstanţial de mod i se alătură o propoziţie atributivă, subordonată substantivului care constituie, de fapt, termenul cu care se compară:

Ei sunt ***ca oceanul ce-ncearcă vrun mal*** (*Copilă, tu crede poeţii ce scriu...*)

b) Un nume predicativ
O fâşie nesfârşită
Dintr-o pânză pare calea;
Un cuptor e roşul soare
Şi *cărbune sub picioare*
e nisipiul (*În miezul verii*)

c) O determinare atributivă

În aceste cazuri, termenul cu care se compară poate fi:

– atribut substantival:
subst. + prep.:
faţa lui primise color ***ca de funingini*** (*Izvor de apă vie*)
subst. fără prep.:
Cu mâni ***ca râşchitoare*** (*Fata craiului din cetini*)
subst. + numeral:
Doi feciori ***ca două flori*** (*Blăstăm de mamă*)
ochii ***ca două săbii crunte*** (*Somnul codrilor*)
subst. + art. nehot.:

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

*trei feciori **ca nişte zmei*** (*Blăstăm de mamă*)

Uneori acesta poate intra în combinaţie cu un complement circumstanţial, o propoziţie circumstanţială şi o altă determinare atributivă:

S-a oprit,
Căci auzise *la izvor*
*Gemut **ca de creştini*** **când mor** (*Ideal*)
pronume: *zevzeci **ca tine*** (*O povese veselă*)
*calici **ca mine*** (*Nuntă în codru*)
– nume predicativ:
pronume: *Tu mă crezi că sunt **ca toate*** (*Nuşa*)
subst. + prep.: *Toată-i **ca-n zugrăvitură*** (*Rada*)

– element predicativ suplimentar:
*Şi Oltul **ca un leu** rănit/ Gemea...* (*Cântec*)

d) Un complement direct
*Hulesc pe-Omer **ca pe-un pitic*** (*O poveste veselă*)

e) O relaţie circumstanţială
Căzu ca să prindă *vro pradă*
***Cum uneori parcă vezi** fulgerul stâns*
Pe când nici nu-ncepe să cadă (*Vulturul*)

După **structura semantică** a comparaţiilor, acestea pot descrie:

a) un obiect concret prin altul concret
***Inima** Siminei se zbătea în piept*
Ca** pe mal **un păstrăv (*Dragoste învrăjbită*)

b) un obiect concret prin altul abstract
***Ca un glas** domol de clopot*
*Sună **codrii** mari de brad* (*Noapte de vară*)

c) un obiect abstract prin altul concret
Arde moartea-n foc ca bradul! (*Cântec XVIII*)

d) un obiect abstract prin altul abstract
Şi cânţi cu glas sălbatec
Şi-n jur ei cântă-n cor
***Cântări** întunecate*
***Ca sufletele** lor* (*Doina*)

e) un obiect concret prin altele concrete şi abstracte
***El** n-a mai zis nici-un cuvânt*
*Cu fruntea-n piept, **ca o statuie**,*

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

***Ca un Cristos** bătut în cuie,*
Ţinea privirile-n pământ,
Părea că vede dinainte-i
Trei morţi într-un mormânt (*Trei, Doamne, şi toţi trei*)

f) un obiect concret prin altele abstracte
Atunci legionarii colosului roman
Ies grabnici ca furtuna şi tari ca răzbunarea (*Jertfele împăcării*)

După **criteriul stilistic**, comparaţiile se clasifică în funcţie de atitudinea scriitorului faţă de obiectul lor. Astfel, ele pot fi:

a) umoristice
Ca pe-o bufniţă-o-nconjoară
Şi-o petrec cu chiu cu vai... (*Iarna pe uliţă*)

b) groteşti
*E creţ la păr şi **nalt cât un viţel***
Învârte ochi de flacără, turbatul,
*Şi-i **iute-n mers şi negru ca păcatu**l*
Că-i Duhul rău în el (*Strigoiul*)

c) ironico-satirice
Aşa spunea de lung şi jelnic
Ca popa Spic din moliftelnic (*Un Pipăruş modern*)

d) emfatice
Iar sufletu-n noi ce şi-acum tremura,
De farmec cuprins, ca pierdut se mira (*Vulturul*)

Între cei doi (sau mai mulţi) termeni de comparat pot exista şi alte relaţii, în afara celor de egalitate. Astfel întâlnim **diferenţieri între termeni**:
Atunci din pământuri o stânc-a ieşit
*De cremene toată, mai aspră **ca fierul**,*
*Mai lungă **ca lumea**, mai lată **ca cerul**...* (*Cetină-Dalbă*)

Din măiestria realizării construcţiilor comparative decurg şi modurile de exprimare a ideii de superlativ (vezi şi Dumitraşcu 1966: 192-255). Aceasta se poate crea cu ajutorul comparaţiilor:

*...**Cât mac** e prin livezi*
***Atâţia ani** la miri urez* (*Nunta Zamfirei*)

*Şi frumos **cum nimeni** nu-i* (*Un basm*)

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

Ca să iasă forma scrisă ca la carte (*Dragoste învrăjbită*)

Ca fata lui Mihai Terinte
Femeie bună şi cuminte
Cum alta nu găseşti în sat... (*Un Pipăruş modern*)

Şi-ncet se făcu nici lumină ca-n zori
Şi-apusu-i stârnit-a minuni de culori
Cum nu mai fu-n lume vro seară! (*Vulturul*)

...doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat' (*Nunta Zamfirei*)

Alteori, poetul recurge la formule metaforice în care utilizează un substantiv care sugerează ideea de cantitate: *un râu de vin* (*Nunta Zamfirei*), *popor de zei* (*Decebal către popor*), *cu noapte de comori* (*Teotolinda*), *Şi n-ai fi dat de-ajunsul preţ/ Al salbei, dând o ţară* (*Crăiasa zânelor*). Nici elementele din domeniul religios nu sunt nesocotite. Poporul român asociază adesea ideii de frumuseţe o făptură sau un obiect religios, precum îngerul, sfântul, nimbul, grădina raiului etc.: [inel] *Din piatra tronului din rai/ Cioplit în flori maestre* (*Crăiasa zânelor*), *Ce mai drac frumos de noră* (*Rada*).

Cu acelaşi scop, Coşbuc construieşte structuri cu substantivul *soare*, un simbol al frumuseţii şi sănătăţii absolute: *E soare între fete* (*Sulamita*), *cămaşă soare de frumoasă* (*Dragoste învrăjbită*). O structură complexă a superlativului este mirific realizată în *Patru portărei*:

E ruptă din zori palizi, căzută e din soare,
Căci glia, cât de stearpă, pe urma ei dă floare.

Alt procedeu de exprimare a superlativului constă în utilizarea *propoziţiilor exclamative*, prin care poetul sau diverse personaje îşi împărtăşesc uimirea, fascinaţia înaintea unor lucruri, fenomene, sentimente sau fiinţe minunate: *Şi, Doamne, ochi frumoşi ce-avea!* (*Sub patrafir*), *Inel, şi ce mândreţe!* (*Crăiasa zânelor*), *Şi din joc se prind feciorii/ La trânteli, cât Doamne iartă!* (*Rada*), *Ochii? hai, ce mai pereche!* (*La oglindă*).

Frecvent, Coşbuc recurge la **jocul de cuvinte**, pe care Barbu Lăzăreanu (1905: 7) îl numea cândva *cadril de cuvinte*: *Şi ca ieri a fost şi astăzi/ Şi ca astăzi va fi mâne* (*Roca di Manerba*), *Ieri ca azi şi azi ca mâne –/ Pitpalacul cântă-n grâne* (*Cântec XXIX*).

În opera lui Coşbuc, comparaţia apare adesea în combinaţie cu alte figuri de stil sau se află la graniţa cu alte **metasememe**. Astfel ar putea fi interpretată drept **hiperbolă** structura *Când vorbea, urla **ca** tunul* (*Muntele Rătezat*).

În combinaţie cu **personificarea**, întâlnim o comparaţie în *Somnul codrilor*:

Atunci bătrânul Codru, de hohot deşteptat,
Încet deschide ochii, ca două săbii crunte!

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

Iată, Prahoviţa-n vale,
Ca şi tine-o alintată (*Prahova*)

Răsărise luna, galbenă şi plină,
Ca o fată blândă... (*Dragoste învrăjbită*)

Figurile repetiţiei pot genera comparaţii. Adesea, poetul creează structuri comparative reluând acelaşi termen. Subiectul, termenul de comparat şi termenul cu care se compară sunt identice:

Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea (*Nunta Zamfirei*)

Surd vuia prin codri vântul, brazii se-ndoiau de vânt,
Urletul suna sinistru, ca un urlet de mormânt (*Regina ostrogoţilor*)

Vedea-veţi, sălbateci barbari,
Câmpiile voastre-necate
De vuietul multor armate,
Ca vuietul apelor mari (*Un cântec barbar*)

Răsfirându-se prin noapte, precum fumul se răsfiră
(*Fragment epic*)

Alteori, prin intermediul **enumerării**, comparaţia dezvoltă o **gradaţie ascendentă**:

Trei zile, nopţi trei
S-au dus ei ca vântul şi dusu-s-au ei
Ca dorul. (*Cetină-Dalbă*)

El spada şi-o-ncinge şi-ncalecă pe loc
Şi zboară ca furtuna, ca fulgerul, ca gândul (*Fata craiului din cetini*)

Se duce cal-zdravăn trei zile de-a rândul
Ca norul, ca dorul, mai iute ca gândul (*Cetină-Dalbă*)

Prin intermediul comparaţiei se realizează, apoi, **imagini auditive şi vizuale** remarcabile:

Tropot de picioare multe, fum şi abur ca-ntr-un iad,
Vuiet cum îl fac prin baltă cei ce-alunecă şi cad (*Dorobanţul*)

Surd vuia prin codri vântul, brazii se-ndoiau de vânt,

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

Urletul suna sinistru, ca un urlet de mormânt (*Regina ostrogoţilor*)

Iar oasele-i toate mişcându-se iar
Pe unde se-ncheie mai râncede par
Şi sună ca sloii de gheaţă (*Groparul*)

Iar veşnicul apelor şopot,
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii,
O rugă de clopot (*Moartea lui Gelu*)

Se-auzea-n departe tremurat cântarea
Buciumului falnic, ca un psalm în vânt (*Dragoste învrăjbită*)

Liniştea profundă este redată tot prin intermediul comparaţiei:

Şi tăcută ca mormântul
Şi-mpietrit – acolo-n zare
Oastea-ntreagă stă pe loc (*Oştirile lui Alah*)

Şi e linişte pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă... (*În miezul verii*)

O comparaţie reuşită, inedită, aflăm în poezia *Vântul*, unde termenul cu care se compară este o complexă imagine spaţială, neobişnuită:

Ce ochi frumoşi ai, viorei,
Ca un ***întins adânc*** *de ape.*

Se proiectează astfel simbolul ochilor pe cele trei axe ale spaţialităţii, sugerând admirabil profunzimea, înălţimea, vastitatea, nemărginirea ferestrelor sufletului. De altfel, în creaţia sa, dintre părţile corpului, ochii capătă cele mai multe determinante estetice, surclasând elemente anatomice, mai senzuale, mai apropiate de latura carnală, sexuală, precum pieptul, gura (buzele), mâinile şi părul. Astfel ochii sunt descrişi ca *de flăcări*, *de văpăi*, *de jăratic*, *tăciuni*, *de sânge*, *albaştri de cicoare*, *viorei*, *merei*, *ruşinoşi*, *stinşi*, *otrăviţi de dulci*, *de fulger*, *de azur*, *din soare de-august* etc.

Comparaţia dezvoltată dă naştere **antapodozei**:

Precum aduce-n sârg cu sine
Spre ţara de-unde-a fost gonit
Un rege-n furie-oştiri străine,
Aşa vedeam un vânt grăbit
Cu norii după el cum vine (*Furtuna primăverii*)

Baiazid, tălmăcitorul
Vrerilor dumnezeieşti,

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

Ale cărui vorbe-arată
Drumul spre-adevăr, precum
Carul de pe cer conduce
Navele spre-al nopţii drum,
Predica-n moscheie-odată (*Drumul iubirii*)

Parcurgând opera poetică a lui Coşbuc, nu se poate să nu remarcăm frecventele relaţii ce implică simbolul *şarpelui*, ca termen de comparaţie. În literatura clasică greco-latină, iubirea apare uneori drept un şarpe a cărui muşcătură e fatală. Eros, adeseori, se strecoară precum un şarpe, Eva este ispitită tot de un şarpe, animal care, în credinţele românilor, simbolizează şiretenia, înţelepciunea şi misterul:

Şi vedeam că-i umblă ochii,
Umblă ochii!
Ca la şerpi îi umblă ochii
Şi mă mir ce i-am făcut (*Mânioasă*)

Şi grabnic eunucii se-nşiră urmărind
Ca şerpii prin tufişuri pe Musa-Nin şi-l prind (*Fatma*)

Ea ca şarpele prin foi
Vine-ncet, pe ochi îmi pune
Mânile ei mici şi moi (*Supţirica din vecini*)

În zări, departe, el zăreşte,
Ca şerpe, Dunărea curgând
Şi preste Dunăre trecând,
Un pod de aur străluceşte,
Cât nu-ţi încape nici în gând (*Un Pipăruş modern*)

Între toţi şerpii din lume
Am eu unul cunoscut,
Fără seamăn, fără nume,
Şi-n iuţeală neîntrecut (*Ghicituri*)

De o sensibilitate uşor de recunoscut, Coşbuc a pus limbajul, înainte de toate, în slujba **exprimării sentimentelor**. *Cum spui* este, însă, la fel de important pentru poet ca şi *ce spui*. El nu concepe să evoce evenimente din trecut, să cânte iubirea sau să contemple Caraimanul sacru exprimându-se prin metri şchiopi şi rime ştirbe. Invocarea frumuseţii unei fete sau descrierea grozăviei unei furtuni trebuie susţinute şi prin mijloace de prozodie. Limbajul creează Frumosul. Adeseori modul de a exprima este prioritar. Sensibilitatea, sentimentul primează în poezia coşbuciană. Coşbuc a realizat o contopire armonioasă, fecundă, cathartică a conţinutului cu forma, o izbăvire a mijloacelor de expresie româneşti, pe care le-a eliberat din căuşul sufletului dându-le aripi să ţâşnească spre cer întru primenirea limbii române.

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)

Bibliografie

*** 1982: *Coşbuc interpretat de...*, Bucureşti, Editura Eminescu, 179.
Blaga 1994: Lucian Blaga, *Spaţiul mioritic*, Bucureşti, Editura Humanitas.
Bojin 1966: Al. Bojin, *Procedee stilistice în poezia lui George Coşbuc*, în „Limbă şi literatură", XI.
Călinescu 1993: George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Craiova, Editura Vlad & Vlad.
Dragomirescu 1995: Gh.N. Dragomirescu, *Dicţionarul figurilor de stil*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Dumitraşcu 1966: Pompiliu Dumitraşcu, *Contribuţii la studiul limbii şi al stilului operei poetice a lui George Coşbuc*, în *Studii despre Coşbuc*, Cluj.
Heroveanu 1966: Eugen Herovanu, *Oraşul amintirilor*, în *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Lăzăreanu 1905: Barbu Lăzăreanu, *Cu privire la Coşbuc*, Bucureşti, Editura Cultura Românească.
Puşcariu 1905: Sextil Puşcariu, *Coşbuc*, în „Luceafărul", nr. 8, 15 aprilie.
Rebreanu 1918: Liviu Rebreanu, *George Coşbuc*, în „Lumina", II, nr. 251, 14 mai.
Slave 1966: Elena Slave, *Structura sintagmatică a expresiilor figurate*, în „Limbă şi literatură", XI.
Valea 1980: Lucian Valea, *Coşbuc în căutarea universului liric*, Bucureşti, Editura Albatros.

The Analysis of Comparative Structures in the Language Systems from George Cosbuc's Poetry

The artistic language updates the highest number of language virtualities, in order to create, on the highest level, a secondary semantics, a "semic superfunction", in syntagmatic and transfrastic text connection. The fact of style cannot be assessed by analysing a single isolated element, a simple paradigmatic selection. Writer's personal intervention is observed by noting combinations, making him, as Paul Valéry said, a creator of language. Literature depends on how the writers are performing the selections and combining the linguistic material contained in language. Literature is, nevertheless, a variety of language. E. Coşeriu promotes the theory that human language is a specific way to make contact with the world and to comprehend the reality, the reality that the individual classifies, explains and expresses through symbols. They are therefore forms with knowledge as a content. Also, the facts of creation are perceived when they were established as language (repeated activity). According to Coşeriu's theory, knowledge of language is often metaphorical knowledge, in images. Paradoxically, the expressiveness of some terms reaches increased values at those who know the system less. Although there is a general sense of the metaphorical value of a sign, it does not always coincide with the historical reality. The linguistic activity itself is always creative. Our paper seeks to be a systematic research regarding aspects of comparison, as it appears in the poetry of one of the most known Romanian writers. In his work, Coşbuc usually resorts to the folklore pattern of comparison constructions, but sometimes he creates much appreciated original word-combinations. Our study looks at how the poet creates artistic images, artworks by comparisons. We pursue this trope according to different criteria, covering its evolution according to the different levels of language and transformations by the different planes that it holds.

BDD-A8061 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:52 UTC)